

Archeologia sainza chazzoula e pala

Prospeziun dals contuorns da la clostra da Müstair

DA FLURIN ANDRY / ANR

■ **Illa clostra Son Jon a Müstair, la quala fa part dal patrimoni mundial da l'Unesco, esa gnü perscrutà fingià bler. Uossa s'han scienziats svizzers ed austriacs dedichats als contuorns da la clostra.** Per incumbenza da la Fundaziun Pro Clostra Son Jon e dal Servezzan archeologic dal chantun Grischun s'haja fat la mità d'october uschenomnadas prospeziuns geofisicalas sün grondas surfatschas. «Il böt da quistas examinaziuns d'eira da verer schi's chattess sainza s-chavamaints invasivs eventualas structuras archeologicas i'l terrain», declera l'archeolog chantunal *Thomas Reitmaier*. Per far quistas examinaziuns s'haja lavurà cun apparats fich moderns, tant motorisats sco eir per lavurar a man: Ün d'eira ün radar per masüraziuns i'l terrain e l'oter per far masüraziuns geomagneticas.

Survgnir «invista» i'l terrain

Pro'l radar pel terrain nu vegnan tramissas las uondas da radar tras l'ajer, dimpersè illa terra. Schi rivan pro ün impediment vain quel reflètà. «Uschea as poja verer meglder ingio chi sun mürs, foss, vias, fossas ed otras structuras edifizialas e da construcziun», declera il manader da l'Uffizi archeologic dal Grischun. Culla geomagnetica invezza as masüra, sco cha Reitmaier cuntinuescha, las irregularitats i'l chomp magnetic da la terra: «Quellas irregularitats vegnan chaschunadas da structuras ed objects chi sun zoppats i'l terrain.» La cumbinaziun da quistas duos metodas pussibilescha als archeologs da ramassar uschè bleras infuormaziuns sco

pussibel davart quai chi's rechatta i'l terrain.

Fin in üna chafuolezza da duos meters

Grazcha als apparats cha'ls scienziats han pudü ütilisar esa stat pussibel d'examinar in be duos dis il terrain cun üna surfatscha da quatter hectaras ed üna chafuolezza da fin duos meters. «È quai sainza dovrar üna pala», accentuescha l'archeolog, «ils sistems per masürar permettan da far, ün pa sco pro la computertomografia illa medicina, ün purtret in trais dimensiuns da quai chi's rechatta i'l terrain.» Las lavuors da perscrutaziun ha manà *Wolfgang Neubauer*, il directur dal Ludwig Boltzmann Institut für archäologische Prospektion und Virtuelle Archäologie a Vienna. El es gnü cuntshaint tanter oter grazcha a la scuverta da monumaints fin quella jada amo incuntshaints i'ls contuorns da Stonehenge in Ingalterra. In Svizra ha Neubauer perscrutà tanter oter il prà davant la St. Gallers Stiftskirche. «Üna prümanalisa da las datas chi s'ha ramassà muossan üna blerüra d'infuormaziuns novas e per part eir sorprendentas», s'allegra Reitmaier, «dürant ils prossems mais vegnan quellas datas analisadas detagliadamaing.»

Cun quist sistem da radar han ils scenziats guardà co cha la situaziun as preschainta i'l terrain intuorn la clostra da Müstair. FOTO F. ANDRY